

Toholammin kunnan lausunto hallituksen esityksestä kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Kh 16.02.2026 § 26
28/00.04.00/2026

Valmistelija

Sivistysjohtaja Ville Hirvikoski, p. 0401505230
Hallintojohtaja Jukka-Pekka Lätti, p. 0401505202

Sosiaali- ja terveysministeriö pyytää lausuntoja hallituksen esitysluonnoksesta laeiksi yleistukilain, kotoutumisen edistämisestä annetun lain sekä yleisistä kielitutkinnoista annetun lain muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan, että työttömyyden perusteella maksettava yleistuki maksettaisiin kotoutumistukena sellaiselle työttömälle työnhakijalle, joka ei täytä työttömyysturvalain mukaista työssäoloehdotusta ja, joka on asunut Suomessa alle kolme vuotta edeltäneen kymmenen vuoden aikana ja on taloudellisen tuen tarpeessa. Kotoutumistukena maksettava yleistuki olisi 33,64 euroa päivässä (vuoden 2026 tasossa).

Vaativuudesta työssäoloehdon täyttämiseksi tai kolmen vuoden asumisesta Suomessa ei sovellettaisi, jos henkilön äidinkieli on suomi, ruotsi tai saame, tai jos henkilö on osoittanut kotoutumisen edistämiseksi annetun lain mukaisen suomen tai ruotsin kielen taitotasoa vastaavan kielitaidon vähintään kahdella kielen osa-alueella. Vaativuudesta ei myöskään sovellettaisi henkilöön, joka ei voi osoittaa kielitaitoaan vammaisuuden tai muun vastaavan syyn takia. Kotoutumistukena maksettavaa yleistukea sovellettaisiin vain tilanteissa, joissa henkilö muuttaisi Suomeen ehdotetun lain tultua voimaan.

Kotoutumisen edistämiseksi annetussa laissa säädettäisiin, että työvoimaviranomainen olisi vastuussa työllistymistä tukevan taikka suomen tai ruotsin kielitaitoa edistävän palvelun järjestämisestä kohtuullisessa ajassa. Palvelu olisi järjestettävä viimeistään työhaun käynnistämistä seuraavien kuuden kuukauden aikana.

Yleisistä kielitutkinnoista annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että laissa mahdollistettaisiin suomen tai ruotsin kielen keskitason tutkinnon tai sen osakokeen maksuttomuus niille henkilöille, jotka eivät osallistuisi kotoutumiskoulutukseen omista valmiuksistaan, taidoistaan tai tarpeistaan johtuen.

Lisäksi yleistukilakia muutettaisiin siten, että tilapäisen suojelun perusteella myönnetyllä oleskeluluvalla maassa oleva työtön työnhakija voisi olla oikeutettu yleistukeen tai kotoutumistukena maksettavaan yleistukeen, vaikka hän ei olisi täyttänyt työttömyysturvalain mukaista työssäoloehdotusta.

Esitys liittyy pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman tavoitteeseen siitä, että toimeentulotuki ja työmarkkinatuki korvataan maahanmuuttajien osalta kotoutumistuellalla, johon sisällytetään kannustin ja

velvoite kotoutumiseen. Lisäksi esityksellä toteutetaan hallitusohjelman kirjaus, jonka mukaan työmarkkinatuen nettotaso saatetaan vastaamaan perustoimeentulotuen perusosan tasoa, ja riittävä ja todennettu kotimaisen kielen osaaminen nostaa työmarkkinatuen nykyiselle tasolle.

Esityksen tavoitteena on vahvistaa työn merkitystä Suomeen kotoutumisen avaintekijänä. Esityksen tavoitteena on porrastaa työttömyyden ajalta maksettavan etuuden suuruus Suomessa työskentelemisen tai asumisen keston mukaan sekä luoda etuusjärjestelmään kannustin oppia kotimaista kieltä. Tavoitteena on vahvistaa hiljattain Suomeen muuttaneen omaa vastuuta ja omistajuutta tuloksellisesta kielen oppimisesta ja työmarkkinoille pääsystä. Riittävä kielitaito ja työmarkkinaosallisuus ovat keskeisiä edellytyksiä Suomeen muuttavien henkilöiden yhteiskuntaan integroitumiselle. Lisäksi tavoitteena on vahvistaa sitä, että Suomeen muuttaneet henkilöt pääsevät kotoutumisen alkuvaiheessa tarpeitaan vastaavaan, työllistymistä tukevaan taikka suomen tai ruotsin kielitaitoa edistävään palveluun kohtuullisessa ajassa.

Lausunnot pyydetään toimittamaan viimeistään 16.2.2026 klo 16:15.

Esitys Toholammin kunnan lausunnoksi on ohessa.

Kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten uudistaminen

Lukutaitokoulutuksen ja muun vapaan sivistystyön 100-prosenttisella valtionosuudella rahoitetun koulutuksen muuttaminen työvoimakoulutukseksi voi johtaa siihen, että osa koulutuksen kohderyhmistä jää koulutuksen ulkopuolelle. Lakimuutosesitys ei myöskään huomioi riittävästi henkilöitä, joilla ei ole valmiuksia aktiiviseen työnhakuun tai joiden työmarkkinoille siirtyminen ei ole mahdollista erilaisten toimintakykyyn tai elämäntilanteeseen liittyvien haasteiden vuoksi.

Lukutaitokoulutuksen siirtäminen työvoimakoulutukseksi tukee lähtökohtaisesti tavoitetta koulutusten työelämälähtöisyyden vahvistamisesta. Lukutaitokoulutuksen osallistujat ovat pääosin haavoittuvassa asemassa olevia henkilöitä, joiden siirtyminen työmarkkinoille on usein pitkäkestoinen ja monivaiheinen prosessi. Vapaan sivistystyön oppilaitoksissa on voitu toteuttaa lukutaitokoulutuksia joustavasti ja asiakaslähtöisesti.

Kokonaisuudessaan kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten uudistamisen onnistuminen edellyttää riittävää valmistelua, selkeitä linjauksia sekä tiivistä yhteistyötä viranomaisten, koulutuksen järjestäjien ja muiden keskeisten sidosryhmien kanssa. Näin voidaan turvata sekä koulutusten laatu että kotoutujien yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua koulutukseen ja edetä omalla kotoutumispolullaan.

Uudistuksessa on tärkeää turvata vapaan sivistystyön asema osana palvelukokonaisuutta, sillä useat oppilaitokset ovat kuntien omistuksessa ja kunnilla tulee säilyä aito mahdollisuus kohdentaa rahoitusta kustannustehokkaasti paikallisten tarpeiden mukaisesti. Samalla on välttämätöntä huomioida uudistuksen vaikutukset kuntien hallinnolliseen työhön ja kustannuksiin, koska koulutusten hankinta ja hallinnointi,

opiskelijavalintojen toteuttaminen sekä koulutuslausuntojen laatiminen lisäävät tehtäviä ja edellyttävät lisähenkilöresursseja hankintapalveluissa.

Kotoutumisen edistämisen rahoituksen säästöt

Rahoitusjärjestelmän selkiyttäminen on perusteltua; alueilla on näin entistä parempi näkemys rahoituksesta. Uudistus ei saa kuitenkaan vaarantaa laadukkaita ja oikea-aikaisia kotoutumispalveluita.

Laskennallisten korvausten avulla kunnissa pystytään järjestämään erilaista kotoutumisen edistävää toimintaa, esim. ohjausta ja neuvontaa, täydentävää kielikoulutusta sekä yhteiskuntaorientaatiota. Laskennallisten korvausten leikkaus saattaa johtaa tilanteeseen, ettei kaikkia palveluita pystytä järjestämään asianmukaisesti.

Lisäksi on huomionarvoista, että peruspalveluiden valtionosuuteen sisältyy laajasti eri käyttökohteita. Kuntatalouden ja väestörakenteen kehitys haastavat valtionosuuksien riittävyyttä ja jakautumista jo nykytilanteessa.

Kotoutumisen tavoitteet ja velvoittavuuden lisääminen

Velvoittavuuden lisääminen on kannatettavaa, kun palvelut ovat tarpeenmukaisia ja asiakas pystyy täyttämään velvoitteet. On myös tärkeää, että kotoutumisen alkuvaiheen rahoitus turvataan. Tällöin palveluita voidaan tarjota asiakkaille oikea-aikaisesti.

Tärkeää on huomioida myös työvoiman ulkopuolella olevien palveluihin osallistumisen velvoittavuus ja mahdolliset menettelyt liittyen sanktioihin: esitys ei ota riittävällä tavalla kantaa näihin asioihin.

Alkuvaiheen palveluprosessin muutokset

Alkuvaiheen tuki on olennainen osa henkilön kotoutumista ja vaikuttaa suurelta osin yhteiskuntaan kiinnittymiseen. Viranomaisten roolien selkeyttäminen on hyvä asia. Kustannussäästöjen tavoittelun näkökulmasta on myös tärkeää, että kaikki toimijat hoitavat omat valvoitteensa. Tällä hetkellä työvoimaviranomainen tekee ensimmäisellä tapaamisella alkuhaastattelun sekä kotoutumissuunnitelman. Tämän vuoksi se ei välttämättä tuo näkyviä säästöjä; työvoiman ulkopuolisten osalta molempien tekeminen samaan aikaan on työläs sekä raskas prosessi. Palvelutarpeen arviossa saattaa esiin tulla asioita, jotka vaativat verkoston kutsumista paikalle ennen kotoutumissuunnitelman tekoa, minkä vuoksi em. toimenpiteiden yhtäaikainen tekeminen on miltei mahdotonta.

Muut huomiot

On tärkeää, että lakimuutoksiin olisi riittävästi aikaa varautua. Kilpailutusprosessit kunnissa ovat pitkiä, minkä vuoksi on kiinnitettävä erityistä huomiota palveluiden mahdolliseen uudelleenorganisointiin sekä palveluiden katkeamattomuuden turvaamiseen.

Kotoutumispalveluiden sujuvan järjestämisen kannalta olisi lisäksi säädettävä, että kotoutumiskoulutusta voitaisiin hankkia ilman hankintalain mukaista kilpailutusta Opetus- ja kulttuuriministeriön vapaan sivistystyön ylläpitämisluvan omaavilta julkista rahoitusta saavilta oppilaitoksilta. Vaihtoehtoisesti kotoutumisesta vastaava viranomainen voisi toteuttaa kotoutumiskoulutuksen järjestämisen tarjoamalla kotoutuja-asiakkaille vakiosuuruisia palveluseleitä integraatio- ja kielikoulutukseen osallistumista varten. Palveluseteliä voitaisiin hyödyntää kaikissa ylläpitämisluvan omaavissa vapaan sivistystyön oppilaitoksissa järjestettävään koulutukseen.

Esittelijä

Kunnanjohtaja Niemelä Juho

Päätösehdotus

Kunnanhallitus päättää antaa edellä esittelytekstiin kirjatun lausunnon hallituksen esityksestä kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi. Samalla kunnanhallitus valtuuttaa hallintojohtajan tallentamaan vastaukset lausuntopalveluun.

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Asiantuntijana oli kuultavana sivistysjohtaja Ville Hirvikoski klo 15:50 - 15:55.

Tämä pykälä tarkastettiin kokouksessa.

Kokouksessa pidettiin tauko tämän asiakohdan käsittelyn ja päätöksenteon jälkeen 15:56 - 16.16.